

Ἡρως - Θράκας Ιππέας ο Θεός της αρχαίας Θράκης

Γράφει η Στέλλα Κλαδαρά

Μαρμάρινο ανάγλυφο του
Θράκα Ιππέα στην είσοδο του
Κάστρου της Αίνου

Ίσως ένα από τα πιο αινιγματικά σημεία των παραδόσεων που αναφέρονται στην μυστηριακή λατρεία των αρχαίων Θρακών είναι ο αινιγματικός έφιππος θεός που λατρεύτηκε όσο καμία άλλη θεότητα στην Θράκη της αρχαίας εποχής.

Παρ' όλες τις ελλείψεις της σύγχρονης βιβλιογραφίας επάνω στην προσωπικότητα και την λατρεία του Θράκα Ιππέα, από το σπάνιο πλέον έργο «Λεξικόν Ιστορικόν & Γεωγραφικόν της Θράκης» του ιστορικού Αχιλλέα Σαμοθράκη, ο οποίος ήταν και ένας από τους τελευταίους ιστορικούς ερευνητές που ασχολήθηκαν σε τόσο βάθος με τον χαρακτήρα του θρακικού πολιτισμού, εντοπίστηκε πλήθος στοιχείων και πληροφοριών που αφορούν τη λατρεία του Θρακιώτη κατεξοχήν θεού.

Ο κατ'εξοχήν λατρευόμενος θεός των αρχαίων Θρακών, που κατά κάποιον τρόπο έχει μετατραπεί και σε σύμβολο της εποχής τους, ήταν ο περίφημος Θράκας Ιππέας ή Ἡρως.

Παρ'όλες όμως τις έρευνες που έχουν γίνει προς εύρεση ικανοποιητικών στοιχείων σχετικά με την μυστηριώδη αυτή θεότητα, το πραγματικό όνομα που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι για να τον προσδιορίσουν, δηλαδή το

όνομα με το οποίο την λάτρευαν οι αρχαίοι θράκες, αλλά και ο πραγματικός της χαρακτήρας παραμένουν μέχρι και σήμερα άγνωστα.

Όλα τα ευρήματα που σχετίζονται με την λατρεία αυτής θεότητας, είναι μαρμαρίνες πλάκες που παριστάνουν τον Θράκα Ιππέα ως έφιππο που φοράει μακρύ χιτώνα και λεπτή χλαμύδα που κυματίζει επάνω από τους ώμους του. Στα περισσότερα αυτά αναθηματικά πλακίδια, ο Ιππέας παρουσιάζεται να τρέχει προς τα δεξιά, και να τρυπάει με την λόγχη του ένα ζώο με φαντασιώδη χαρακτηριστικά που μοιάζει αρκετά με τον κλασσικό δράκοντα, αλλά και με τις Λάμιες των λαϊκών μύθων.

Βέβαια κατά καιρούς έχουνε βρεθεί και άλλα ανάγλυφα, διαφορετικά από τα συνηθισμένα, που απεικονίζουν τον Θράκα Ιππέα συνοδευόμενο από κάποιον σκύλο, όπως για παράδειγμα αυτό που αναφέρει ο Κωνσταντίνος Κουρτίδης, που βρέθηκε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα στο χωριό Δογάνοβο της νότιο-ανατολικής Βουλγαρίας.

Σύμφωνα με τον Αχιλλέα Σαμοθράκη, τον ιστορικό και χρόνιο ερευνητή της Θρακικής προϊστορίας, ο Θράξ Ήρωας είναι ένας θεός σωτήρας και θεραπευτής, στον οποίο απηύθυναν γενικά ευχές όχι μόνο για τον εαυτό τους, αλλά ακόμη και για τα ζώα και τις καλλιέργειες τους. Αναφέρει επίσης ότι για τους αρχαίους Θράκες, και ιδίως για τους γεωργικούς πληθυσμούς, θεωρούνταν όχι μόνο ιατρός (κατά τον αντίστοιχο τρόπο με τον οποίο οι υπόλοιποι Έλληνες θεωρούσανε ως κατέχοντα ιατρικές ιδιότητες τον Ασκληπιό), αλλά και ως κτηνίατρος, δηλαδή κύριος θεραπευτής και προστάτης των ζώων, για τα οποία ήτανε υπεύθυνος και ως προστάτης από τις κάθε είδους αρρώστιες. Εκτός από τα ονόματα Θράκας Ιππέας και Ήρωας, η μυστηριώδης αυτή θεότητα φέρει και μία άλλη σειρά προσδιοριστικών επιθέτων που κατά καιρούς έχουνε εντοπισθεί σε αφιερωμένες αναθηματικές πλάκες, που έχουνε έρθει στο φως σε διάφορες περιοχές της θρακικής επικράτειας: *άγριος, αρχηγέτης, επήκοος, θαυματουργός, θεός, ισχυρός, καταχθόνιος, κύριος, πάτριος, πατρώος, προπύλαιος, σώζων, σωτήρ*, ενώ αντίστοιχα πλακίδια που ανάγονται στην εποχή της Ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Θράκη, φέρουνε τα αντίστοιχα λατινικά ονόματα *augustus, deus, divus, dominus, invictus, sanctus...*

Μία άλλη εκδοχή, και συγκεκριμένα αυτή του καθηγητή Ντ. Ντέτσεφ, θέλει τον Θράκα Ιππέα ως θεό καταχθόνιο, και ψυχοπομπό, που οδηγεί τις ψυχές των νεκρών στον Άδη και φροντίζει για την εκεί άνετη διαμονή τους, κάτι αντίστοιχο δηλαδή με τις ιδιότητες του ψυχοπομπού Έρμη.

Την εκδοχή του όμως αυτή ο Ντέτσεφ βασίζει στους βωμούς που απεικονίζονται στα ανάγλυφα να βρίσκονται δίπλα από τον Ιππέα, οι οποίοι όπως υποστηρίζει προορίζονται για τις θυσίες των συγγενών του νεκρού προς εξιλέωση της ψυχής του νεκρού, η οποία συμβολίζεται στα ανάγλυφα πλακίδια του Θρακός Ιππέα με την μορφή φιδιού που βρίσκεται περιτειλιγμένο γύρω από ένα δένδρο. Έτσι λοιπόν, εάν δεχθούμε πως ισχύει και αυτή η εκδοχή, τότε ο θεός αυτός είναι μεταξύ των υπολοίπων και θεός θηρατής ανθρωπίνων ψυχών, όπως ακριβώς απεικονίζεται στα αρχαία ανάγλυφα, αλλά και θεός καταχθόνιος, δηλαδή

κάτοχος των υπό την γη πλούτων (άρα ταυτίζεται πάλι με τον Πλούτωνα) και βέβαια της γονιμότητας, αλλά και του φωτός, άρα είναι όπως θα έλεγαν οι αρχαίοι «ανεξίκακος» αλλά και «ιατρός».

Έτσι ανασκοπώντας όλες αυτές τις ιδιότητες που προκύπτουν βλέπουμε πως είναι θεός της ζωής και του θανάτου, αλλά και της αναγέννησης της ανθρώπινης ζωής και του κύκλου της φύσης. Ωστόσο παρά το γεγονός ότι ο Ιππέας ήτανε ένας καθαρά θρακικός θεός, η λατρεία του εντοπίζεται και σε περιοχές εκτός της Θράκης. Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία που μας παραθέτει ο Κωνσταντίνος Κουρτίδης στο έργο του «Ιστορία της Θράκης», η λατρεία του Θρακός Ιππέα εντοπίζεται και σε άλλα μέρη όπως π.χ. στην Λήμνο και την Θάσο, όπου έχουνε κατά καιρούς εντοπιστεί δείγματα της λατρείας του, ενώ σε έναν σημαντικό βαθμό η λατρεία του ασκούνταν και σε διάφορα μέρη της Μικράς Ασίας. Τα όσα αναφέρονται παραπάνω σχετικά με την φύση και την λατρεία της αινιγματικής αυτής θεότητας, είναι και τα μοναδικά στοιχεία που προκύπτουνε από την έρευνα στις των αρχαιολόγων και των ιστορικών που διαχρονικά ασχολήθηκαν με τον Θρακικό πολιτισμό.

Ο Θράκας Ιππέας έχει βρεθεί σε αναρίθμητα αρχαία θρακικά αναθηματικά ανάγλυφα και επιγραφές. Το 1958 είχαν καταγραφεί 1128 αναθηματικά ανάγλυφα του ήρωα.

Οι Θράκες μετά τον εκχριστιανισμό τους διατήρησαν τη λατρεία του Θράκα Ιππέα στο πρόσωπο του Αγίου Γεωργίου που σκοτώνει το δράκο.

Πηγές-βιβλιογραφία:

1. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου: Συμπόσια Λαογραφίας.
2. Κώστα Θρακιώτη: Λαϊκή Πίστη και Λατρεία στη Θράκη.
3. Π. Παπαχριστοδούλου: Αρχείο Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού – Θρακικά.
4. Αχιλλέας Σαμοθράκης : Λεξικόν Ιστορικών & Γεωγραφικών της Θράκης

